

Náboženské pololiturgické drama

NÁBOŽENSKÉ DIVADLO

1. Liturgické drama

- varianty *Visitatio sepulchri* (Navštívení hrobu)
- varianty *Officium stellae* (Hra o hvězdě)

2. Pololiturgické drama

- **biblické hry**, [NZ] např. *Secunda pastorum* (Druhá pastýřská hra), pašijové hry (např. *Pašijová hra z Benediktbeurenu*, *Hra na květnou neděli*, *Svatovítská pašijová hra*), *Hra o Nanebevstoupení Páně*; [SZ] např. *Ordo prophetarum* (Hra o prorocích)
- **hry o svatých**, např. *Ludus Danielis* (Hra o Danielovi), *Historie de Sainte Marguerite*, *Jeu de Saint Nicolas*

3. Neliturgické drama

- **biblické hry**, např. *Jeu d'Adam* (Hra o Adamovi), *Hra veselé Magdaleny*, zlomek *Mastičkáře*
- **božítělové/pašijové hry** (cykly), např. Chester Cycle, York Cycle; *Le Mystère de la Passion*; pašijové hry z Vídně, Alsfeldu, Egeru či Lucernu; *Misterio de Elche*; *La passion de Notre Seigneur Jésus Christ selon Saint-Mathieu*; *Hra o Vzkříšení Páně*

Procesí proroků (*Ordo propetharum*)

Katedrála v Rouen, Francie

Hra o Danielovi (*Ludus Danielis*)

Co pak činie zjevné nekázni v kostele, **strojiece krabošky**, jakož i já v mladosti byl sem jednu pohřiechu kraboškú! Kto by vypsál na Praze? Učiniece **žáka** potvorného **biskupem**, **posadie na oslici** tváří k ocasu, vedu ho do kostela na mši; a před ním **mísu polévky a konev neb čbán piva**, i držie před ním, an jie v kostele. A videch, an **kadí oltáře**, a vzdvih nohu nahoru, i vece hlasem velikým: **Bú**. A žáci nosěchu před ním veliké **pochodně** miesto sviec, a chodí oltář od oltáře, tak **kadě**. Potom uzřech ano žáci vše **opak kukly kožišné obrátili**, a **tancují v kostele**; a lidé se dívají a smějí, a mnějice by to bylo vše svatě neb právě, že to mají v své rubrice, to jest v svém ustavení... A svaté paměti kněz Jan arcibiskup, ten jest pod kletbu ty hry a nekázni zapověděl, a velmi dobře; neb jest křesťanské ustavenie, že k řádu kněžskému nemá dopuštěn býti, ktož ty hry v svátky strojí.

Jan Hus. *Výklad modlitby Páně*

Beauvais, Francie

Tu vhodí satrapové Daniela do jámy, avšak vtom anděl držící meč pohrozí lvům, aby se ho ani nedotkli. A Daniel vstupuje do jámy řka:

Smiluj se, můj dobrý Pane,
a uzněj, že nejsem vinen, eleison!

Tvrdí, že jsem k sežrání,
zamez jim v tom konání, eleison!

Mezitím jiný anděl přikáže proroku Abakukovi, aby donesl Danielovi pokrm, který nosil svým žencům, řka:

Abakuku, zbožný starče, poběž s jídlem ke lvi jámě!
Daniel má velký hlad, Pán ti káže pospíchat!

Abakuk k němu:

Při nejlepší vůli, Pane, nevyznám se v Babylóně,
tudíž nevím, kde vězí Daniel – ani ti lvi!

Tehdy ho anděl uchopí za vlasy na hlavě a potáhne ho k jámě. A Abakuk přinášeje Danielovi pokrm bude říkat:

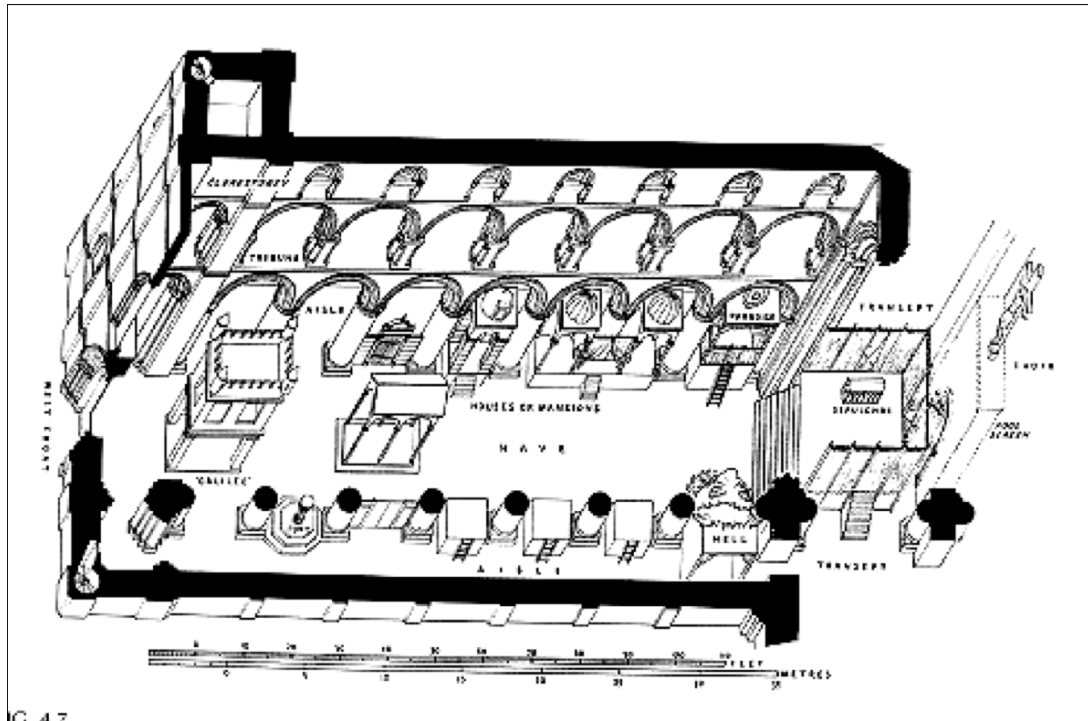
Vstaň a jez, můj milý bratře,
veleb Pána, který bystře
za tebou sem poslal mě!
Slavně za to ucti jej!

A Daniel, když si bere potravu, řekne:

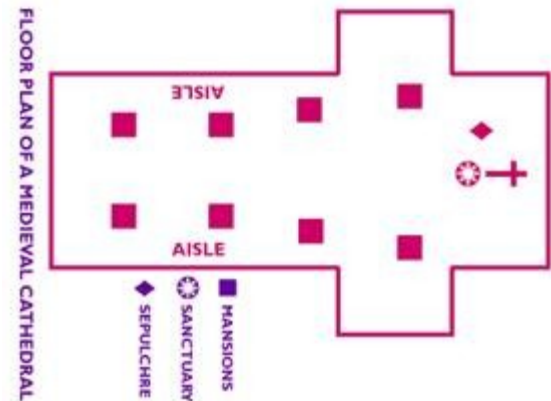
Důkazem tvé lasky je to.
Jdu hned jíst, než vystydne to.

MANSIONY a PLATEA

Coventry Mystery.

Mečítím se před královým zrakem objeví pravice pišící na stěnu: Mene, tekel, peres. Jsk to dvořané vidí, ve strachu poodstoupí a král užasle zvolá:

Zavolejte matematiky, věštce a Chaldejce,
pozvěte všechny hadače, čaroděje a mudrce!

Než přijde král k svému trůnu, dva běží před ním a vyženou Baltazara jako by ho zabíjeli.

Když se usazuje Dareios na trůn, zvolá dvůr:

Králi, buď živ navěky!

Tehdy král radostně zvolá:

Daniela z jámy ved'te a ty druhé do ní vhod'te!

Až budou satrapové svlečeni z drahých šatů a přistoupí k jámě, zvolají:

Potrestání zasloužíme

a trestu se nebojíme.

Zhřešili jsme, dobře víme.

Ti pak, vhození do jámy, jsou ihned spolknuti lvy. A král, když to uvidí, řekne:

České texty

Hra o Nanebevstoupení Páně

Hra o Vzkříšení Páně

Svatovítská pašijová hra

Hra na květnou neděli

Tegernseeská vánoční hra

HRA O VZKŘÍŠENÍ PÁNĚ

(Ludus de resurrectione domini)

- Prolog (v. 1–48)
- Peklo – Ludifer a ďáblové (v. 49 –115)
- Scéna lovu hříšných duší (v. 116 –246)
- Židé u Piláta (v. 247 –399)
- Scéna s vojáky (v. 400 –437)
- Scéna u hrobu – zjevení anděla vojákům
- Scéna u hrobu – zjevení anděla třem Mariím
- Zmrtvýchvstání Krista
- Kristův sestup do Pekel (v. 821 –920)

Scéna lovu hříšných duší

Fiat silentium et statim currant inter homines demones et portant aliquos ad infernum.

Ssathan portat animam. ||

Ted ya, mistrže, k tobie teku 195^a
A duffi na plecchy wleku,
Racziž gi fam otazati,
Mufyt na fe žalowati.

Lucifer ad animam.

120 Nuže, duffe hubena,
Mužhs byla czilili žena,
Prawiž neni swa diela,
Czos na onom fwietie dielała.

Anima molendinatoris.

Ya fem była mlynarżowa duffe,
125 Vczinila fem z miecha y z loktuffe
Mierżiczy malo
A neczkami, czo mi fe zdalo.
A gefstie wicze na fe prawi,
Miel fem fwinie y take krawy,
130 Dawala fem gim lidfkeho fladu,
Protož giž mam w pekle wadu. ||

Anima pincerni.

Ya fem byl na onom fwietie ffeńkerž,
Dawal fem malo piwa za halefz,
Když fu prziffli sedlaczy s zenami,
Dalt fem gim s kwafniczemi.
140 Radat fem prziczitala
A k tomu fe wierowala,
A když fu prziffli żaczy,
Kazalit fu fobie z plne dati.

Na tom fem boha hniewala,
145 Ze fem to kdyż czynila,
Protož mufym w mukach byti,
Toho mi giž nelze zbyti. ||

SATIRY O ŘEMESLNÍCÍCH A KONŠELÍCH z *Hradeckého rukopisu*

(PEKAŘ)

Pekař na duši nepomní;
řiedký sě naň toho domní
jeho zlostí, což jmá v sobě,
ježto jáz vypravím tobě.

Když on chce chleba napéci,
takto bude ženě říci:
„Ženo, když pójdeš na město,
dobudeš mi kvasnic v těsto,
ažť múky napytlují
a kvas v dieži přihotují.“
Tuť jmu žena kvasnic přimčě,
dobyvši jich pod kraj hrncě;

a když těsto upravichu,
hrnec kvasnic v ně nalichu,
15 umiesivše jidu k stolu,
chtiece obědvati spolu.
Žena pomeškavši vecě:
„Muži, těsto kynúti nechce;
musí viece kvasnic býti,
20 tož bude těsto kynúti.“
A když po kvasnicě běžě,
přinesši i nali puol diežě.
Po obědě pec zapálichu,
k válení sě připravichu.
25 Ona vecě: „Muži, věz to,
když budeš váleti těsto,
by toho nezapomínal,
žes tři krošě za mieru dal;
padesát koláčiev z toho
30 naválěš, nebudeť mnoho.
Jmáš v těstě kvasnic třetinu,
tiem vyběřeš vši jistinu
a jiněť v zisku ostane,
což koli potom ostane.“

O LAZEBNÍCIECH

Lazebníci, ti jsú správni,
u svých peněz velmi stravni;
chce sě vešdy dobřě jmieti,
mezi dobrými seděti,
5 bohatým sě rovnajíce,
podlé nich píce, jědúce;
nemóž jmu tak brzo přfti,
ažť musí všechno propiti.

Ti sě horníkóm vrovnejí,
ješto zlata mnoho jmají.
Horník tento obyčěj jmá:
kehdyžto peněz drahně jmá,
nechceť nikdy utrpěti,
musie dobrú stravu jmieti;
15 byť věděł, žeť jmu žebrati,
zajtra sě s dětmi přeč bráti,
na toť sě nerozpomíná,
musíť vždy býti pln vína.
Řiedkýť sě na to rozmyslí,
20 dic: „Zajtra mě bóh omyslí.“
Ti jsú najsprávnějši ľudie,
že na lidech nic nelúdie.

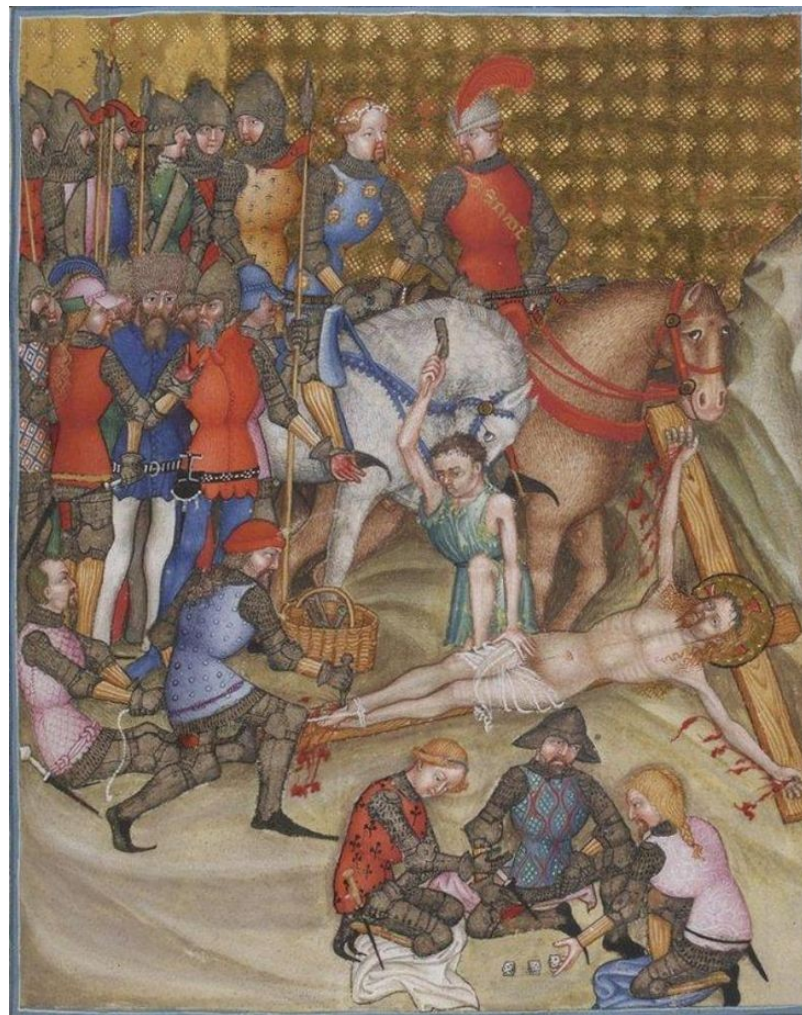
Voják CHADIM – nebiblická postava

Poſt hoc vadunt cantantes milites „Puýdem“.

- 400 Puoýdem, puýdem w tu dobu,
Poftrzezem geho hrobu,
Okolo pochodime, ||
Czo fe ftane, wzrżime. 204^a
Tak weczce prorok ten,
405 Żet chce wítati trżeti den.
Appofftole przíduce
A nam geho vkradnuce,
A hdem prawiti budu:
Wftal geżńs krýftus z hrobu.

Chadim.

- 410 Pani a pani, poymiete mie febu,
Chczýt byti hotow w tu dobu,
Kdyż naymyn bude trżeba komu,
Yat ý hned pomohu tomu,
Neż chczýt gedno powiedieti
415 A tym fe nicz neftýdieti,
Kdyż by ktera potrzeba była,
Gefto by fe przi mnie dala,
Y hned vteku yako ſhorżim,
Nebo fe kyge welmi bogim;
420 Neb fte o to drżiwe mluwili, ||
Tiem fte mne welmi ſtraffili, 204^b
Nechuten fem welmi pro to nýnie,
Neb fe bogim kygowanie,
Wſfakt tam take í wami puoydu,
425 Czo fe ftane, toho doýdu.

ZMRTVÝCHVSTÁNÍ

Jesus exiens de sepulcro dicit.

Byl fem vmržel a giž fem žiw,
Tomu fe czlowiek každy diw,
Proto fem z hrobu wýtupil,
725 Abých z pekla hržífne wýkupil.

Angelus cantet: „Veni pater optime, accipe sceptrum glorie!“ et dicit.

Racžíž giti, tworcze, wfkuorže,
Tu kdež wiecznie duŝe horže,
W peklu trudnie wolagicze,
W tobie famem czaŝtku magicz(e). ||
730 Racžíž, tworcze, nemeŝkati, 214^a
Pržed peklo fe fe mnu brati,
Racžíž ty duŝe wýkupiti,
Pro niež fe dal vmucžiti.

Iesus cantet: „Data est michi omnis potestas!“ et dicit rykmum.

Dana mi geŝt mocz od otcze meho,
735 Neb fem czinil přikazani geho,
Abych tý duŝe wýkupil,
Pro niež fem byl na kržíž wítupil.

Iesus cantet: „Resurrexi!“ et dicit rykmum.

Wýtupil fem nyne z hrobu,
Abých ŝfel přzed peklo f tebu.

Angelus cantet: „Posuisti super me!“ et dicit.

740 Wložil fy na mnie fwu fwatu ruku,
Opatříž ŝwych w'erných muku,
Žadagi, bý fe gim vkazal,
A kržíweho diabla fwazal.

*Iterum fiat sylvencium et proŝtet || Iesus cum angelo in aliquo loco 214^b
ŝputato. Deinde Cayphas alta voce dicit ad Chadim.*

